

گه‌ران به‌دوای ناسنامه‌ی رۆشنبیریماندا

نازاد عه‌بدولواحید

(پیاویه‌و شوین هه‌نگاوه‌کانم هه‌لمه‌گره)
«په‌ندیکی چینییه‌کان»

هه‌موو رۆژتیکی دی ئه‌و پرسیاره‌ جه‌وه‌رییه‌ له‌ خۆمان
بکه‌ین و بلتین (ئیمه‌ کتین؟).

ئه‌گه‌ر میله‌تان تا ئیستا هه‌ولتیک، یان سووکه
هه‌ولتیکیان بۆ وه‌لامدانه‌وه‌ی ئه‌و پرسیاره‌ بنه‌ره‌تییه
دابیتته‌وه، ئه‌وه‌ له‌ لای ئیمه‌ له‌سه‌ر هیچ ئاستیکدا
وه‌لامی جو‌راوجۆری ئه‌و پرسه‌ی نه‌داوه‌ته‌وه، که‌ هه‌ر
له‌سه‌ر بنه‌ره‌تی ئه‌و وه‌لامدانه‌وه‌یه‌ رۆشنبیری میله‌تان
دادمه‌زری. خو ئه‌گه‌ر به‌ قه‌زاوقه‌ده‌ر هه‌ر جو‌ره
وه‌لامیکیش هه‌بووی، ئه‌وه‌ وه‌لامه‌که‌ که‌له‌پووری و
ته‌قلیدیان هه‌بووه، یان هه‌ر که‌له‌پووریانه‌ بووه و به‌سه‌ر
رۆشنبیری کوردیدا کراوه‌ته‌وه و کاری پیکراوه، یان
ئه‌وه‌تا وه‌لامه‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ پیمانه‌وه (نامۆ) بووه
گه‌یشته‌وه‌ته‌ راده‌ی سه‌پاندنی داگیرکاری و ده‌ست
به‌سه‌رداگرتنی رۆشنبیری نه‌ته‌وه‌یی و په‌راویزخستنی،
واته‌ رۆشنبیری بیانی بووه‌ته‌ شوناسی ئیمه‌ و به‌و
شوناسه‌ خوازاوه‌یه‌ ته‌ماشای شوناسی خۆمان کردووه و
رافه‌ی کیشه‌گه‌لی فیکری و مه‌عریفی خۆمان کردووه،
نه‌مانتوانیوه‌ له‌به‌ر تیشکی رووناکی ناسنامه و شوناسی
خۆمان له‌ کیشه‌کامان بدوین، ئه‌مه‌ش به‌ دۆزینه‌وه‌ی
فیکر و رۆشنبیرییه‌که‌ که‌ له‌ توانایدا هه‌بێ ناکۆکی و
دژایه‌تییه‌کانی واقیعی کورد بخاته‌ روو، هه‌روه‌ک چۆن
ده‌بێ ئه‌و رۆشنبیرییه‌ بتوانی ریتگاچاره‌یه‌ک بۆ
چاره‌سه‌رکردنی ئه‌و ته‌نگژه‌ و دژایه‌تییه‌ بده‌وه‌، له
سه‌رووی هه‌مووشیان هه‌ نه‌هیشتنی واقیعی په‌رته‌وازییه‌
و که‌رت که‌رت بوون و دواکه‌وتن و پاشکۆیاتی و
وابه‌سته‌یی له‌ هه‌موو روویه‌که‌وه، ئنجا چاره‌سه‌رکردنی
دژایه‌تییه‌کانی دا‌برانی شارستانی له‌نیوان ئه‌و قوناغه‌ و
قوناغی ریتیسانس، ئه‌مه‌شیان به‌ هوشیاری و به‌ زانست
و زانیاری دیتته‌ دی، که‌ ئه‌م وه‌چه‌یه‌مان بخاته‌ به‌رده‌م
روویه‌روو بوونه‌وه‌یه‌کی به‌رده‌وام له‌گه‌ڵ ئه‌و چاره‌نوس و
دا‌روژه‌، هه‌ر بۆیه‌شه‌ بۆ ده‌ستنیشان کردنی ئاسۆی
پاشه‌پۆژی رۆشنبیری کوردی پێ له‌سه‌ر دۆزینه‌وه‌ی

له‌ بارودۆخی ئه‌مرۆکه‌ی رۆشنبیری کوردیماندا
کیشه‌یه‌کی گرنگ هه‌یه‌ که‌ پتویستی به‌ پیله‌ و لیدوانه‌،
ئه‌و کیشه‌یه‌ش له‌ ته‌نگژه‌ی رۆشنبیری و فیکری کوردیدا
خۆی ده‌نوینێ، ئه‌گه‌رچی ئه‌و ته‌نگژه‌یه‌ واقیعی حاله‌ و
هه‌یه‌، که‌چی هیشتا زۆرمان هه‌یه‌ خه‌ریکی لاوانه‌وه‌ و
گۆرانی گوتن به‌ بالایی ئه‌و رۆشنبیرییه‌دا، که‌ به‌لای
منه‌وه‌ پێش هه‌موو شتیک ئه‌و ته‌نگژه‌یه‌ له‌ نه‌بوونی
شوناسیکی نه‌ته‌وه‌یی ئه‌و رۆشنبیرییه‌دا خۆی
ده‌دۆزیتته‌وه، چونکه‌ تا ئیستا نه‌ رۆشنبیری کوردیی و نه‌
(فیکری کوردی) سه‌ر به‌ شوناسی نه‌ته‌وه‌یی خۆمان
نییه‌، که‌ ناسنامه و شوناسیکی روون و ده‌ستنیشان کراو
بیت، هه‌ر بۆیه‌ به‌ پتویستی ده‌زانم ئه‌مرۆکه‌ زیاتر له‌

شوناسی خویمان داده گرم.

نه مړوکه (رؤشنبیری) نیمه ی کورد که کاربگری که وتن و هه لوه شانه وهی قوناعی عوسمانلی و سهردهمی داگیرکاری گهلانی سهردهسته ی دوروبه رمانی به سهردهویه، ده کری سوود له بهرنامه گهلی بواره جیاجیکانی رۆژئاوا وهر بگرین بۆ چاره سهرکردنی هه ندی له کیشه کانی خویمان، بۆ نه و مه به ستهش بهر له هه موو شتیکی پتیوستمان به داپران و هیزی به گژداچونه وهیه کی رۆشنبیری هه یه، نه م داپران و هه لگه رانه وه و به گژداچونه وهیهش ده توانین به و چه مکه تیبگه یین که مانایه کی دو وفاقی هه یه:

یه کم: نه و به گژداچونه وهیه هانده ریکی رۆشنبیری خولقیته رانه یه بۆ به دیه پتانی نه و رۆشنبیری پتیوسته ی، له زه مینه و ژینگه و دوروبه ریکی له بار و دیار بکراودا له گه ل بارودوخیکی میژوویی و کۆمه لایه تی و دهروونی و رۆشنبیری و نابووری بگوفجیت.

دوهم: گرنگی نه م به گژداچونه وهیه له وه وه دی که بیته هه ره شه یه کی رۆشنبیری و مه ترسی بۆ سه ر سربینه وهی که سایه تی نه ته وه یی دروست بکات، به مه به سته ی شتیواندن و گوم کردن و نامۆکردنی نه و که سایه تیبیه. به کورتبیه که ی به گژداچونه وهی رۆشنبیری ده مه ته قییه که له گه ل خودیکی به ره همدار، هه ره وک مه سه له ی (نه خوینده واری) که هه ره شه له رۆشنبیری ده کات و ده بیته هوی به گژداچونه وهی خود و وه ک پتیوستیبیه ک خوی ده سه پینی بۆ به دیه اتنی ریتیسانسیکی کۆمه لایه تی - رۆشنبیری هه مه لایه ن، له هه مان کاتیشدا ململاتییه کی مه وزوعی و ده ره کی رووخینه ره وه ک چۆن له فه ره نسادا بینرا و که سایه تی نه ته وایه تی له جه زاتییردا به سه ره ی هات، بۆیه به گژداچونه وهی رۆشنبیری ده کرتیت بۆ هه موو نه ته وه یه ک له سه ر دوو ناستی سه ره کیدا خوی ببینی:

* ناستی ناوه وه (خوی) که له نیوان ره گه ز و رواله ته رۆشنبیرییه ته قلیدییه کان له گه ل نه لته رناتیقه نوئییه کاندای رووده دن، نه مه ش به هوی شه پۆلی نه و بیرورا و بۆچوونانه وه به نه نجم دی که له ناو کۆمه لگاکه خویدا دروست دهن و ده بنه هوی به ره مه هینانی قوناعیکی رۆشنبیری نوی.

* ناستی ده ره کی (مه وزوعی) که له نیوان رۆشنبیری کۆمه لگایه کی دیار بکراو و رۆشنبیرییه کی سه پینراو به سه ریدا رووده دات.

نه وهی نیمه مه به ستمانه له به گژداچونه وهی

رۆشنبیری زیاتر نه و هه ره شه یه یه که ده بیته هوی په کخستان و وه ستاندنی هیز و توانای ئینسانییانه ی ره وا، که نه مه ش له لای خوی وه ده بیته هوی هیشتنه وهی یه ک پتیودانگی ته قلیدی و مانه وهی یه ک شیوه بیرکردنه وه و عه قلییه ت، به مه ش که سایه تی نه ته وایه تی له په ره سه ندن و گه شه کردن ده که وئی و ده وه سته ییت. هوی به که شی کۆت کردنی خود و خو خواردنه وه و پی کۆله کردن و کروشکه به ستن و گرژبوونه وهیه تی تا ده گاته ناستی تقوم بوون و شتیوان و سربینه وهی نه و که سایه تیبیه به هوی داگیرکاری و ده ست به سه رداگرتنی رۆشنبیری نه ته وایه تی، نه م داگیرکردنه ش له رتیگه ی سه پانندی چه مک و بیروباوه ری ده ستنیشان کراوه وه دپته دی، که به سه ر بیروبووچوون و رۆشنبیری نه ته وه یه کی تردا ساغ ده کرتیه وه بۆ زالبوون و ده ست به سه رداگرتنی نه و نه ته وه یه و گۆرینی سیما یه کانی به ره و نه و نامانجه تایبه تییه نه ی لیتیوان ده دویت، که به رتیگا و پلانی دیار بکراوی خویانه وه جیبه جی ده کرتیت. له وانه شه به گژداچونه وهی رۆشنبیری نه و مانا ناله بار و خه راپه ی نه بی، ته نیا له و کاتانه دا نه بیته که هه لیککی و ابدا ت به ده سته ی نه نقه ست مه به سته ی بی ده سته ی خراپه و شتیواندن بۆ سه ر جووری نه و رۆشنبیرییه ی مه به سته ییه تی درپژ بکات.

له بهر نه وهی رۆشنبیری نوئییه رایه تی گیانی نه ته وه ده کات، بۆیه جووری رۆشنبیرییه که ی گوزارشت له داوونه ریتی شارستانی (رۆشنبیری - کۆمه لایه تی) نه ته وه ده کات له ژباندا، که نه مه ش گوزارشتیکی هه مه لایه نه ی گشتیبیه و نه و چه مکه تیده په رپینی که رۆشنبیری له چوارچیبیه کی کۆمه لایه تی ده ستنیشان کراودا به ند بکات و هیچی تر، سه ره رای نه وه ش نه و چوارچیبیه ئیبداعیه ته سه کی چه مکی رۆشنبیری تیده په رپینی و په ل به ره و سنووری ئینترپۆلۆژیای فراوان ده هاوی که گوزارشت له هه موو جوړه چالاکییه کی ئینسانیی نه ته وه ده کات.

لیره وه ده لپین نه و نامانجه نییه ت خراپه ی که به ده سته ی نه نقه ست ناراسته ی نه و شیوه رۆشنبیرییه ده کرتیت، هه ولدانیکی بی وچانی نامانجه داره و ناراسته ی په یامی (رۆشنبیری نه ته وه یی) نه ته وه ده کری، که نه و په یامه ناوونیشان و کاکله ی نه زمونی نه ته وه و ده وری شارستانییه نه و مرۆفانه ی نه و نه ته وه یه یه. هه ر نه و په یامه نه ته وه یی و رۆشنبیرییه زاده ی رۆشنبیرییه کی تایبه تمه نده، به ئاشکرا بونی هه موو گۆشه و سووچه

رووناك و ههست پيكراره كانيبه وه، كه وهك زانراوه
 ئەمەش بە توانا لە بن ئەهاتوو و بنچینه بیهه كانی نه ته وه وه
 بهستراوه له ههست كردنی گهلانی دی به گرنگی ئەو
 رۆشنییرییه و ههست كردن به گرنگی چالاکی شارستانی
 و رۆشنییری گهلێکی دیاریكراو و ههست كردنی ئەو
 گهلانه به دهلاله ته ئینسانیییه کاریگه ره كانی خۆیان،
 چونكه به رهو (هاوبهش) ی نیوانی ئەو گهل و نه ته وانه
 ده روا، مهسه له و كیشه ی سیاسی نه ته وهش لیتره وه به
 گه وره یی خۆی ده نوێنی، چونكه پیکه وه نانی ئەو
 (رۆشنییرییه تایبه ته منده) زیندوویتی نه ته وه ده گه یه نی و
 به گهلانی دیکه ی ده ناسینی، ههروهك چۆن له پێی
 (ماركیز) و (ئستورباس) وه كۆلۆمبیا و گواتیمالا زیاتر
 ده ناسین و خولیا ی به دوا دا چوونی ژیا نی ئەو ولاتانه و
 كیشه كانیان له لاما ن ده بزوی.

به گژدا چوونه وه ی رۆشنییرییه ده خزیته ناو
 چوارچێوه یه کی ته سه كه وه له و كاتانه دا كه له ناو كۆت و
 پێوه ندی چه مكه ئایدیۆلۆژییه كاندایه گه یه دیت، له و
 دارووباره شدا (زاتییه ته) چه ندی دلّ چه ز بكات و رای
 له سه ره یی به رز و گه وره ده كریته وه، كه به دید و
 دنیا بینییه کی زاتییه سنووردار ته ماشای ده وره به ر و
 كهسانی دیکه ده كات. لیتره دا پێویسته به شێوه یه کی
 خێرا ئاو پێك له پێوه ندی نیوان ئایدیۆلۆژیا و
 رۆشنییرییه بده بنه وه، له پێشه وهش ئامازه بو ئەوه
 ده كه یه كه ئەو پێوه ندییه هه رگه یه یه ك یاسا به ر پێوه
 نابات و له یه ك ناچن، به قه ده ره ئەوه ی پێوه ندییه كه
 ده سه لاتیکی سنووردار و پێشه یی و قوئاغیکی هه میشه
 گۆراوی میژوو یی نه ته وه به ر پێوه ی ده بات، كه میژوو ی
 شوین پێ كه وتن و چوونه پاله (واته یه كێك ببیته
 به شێك له هه مو)، هه ره ها كارلیكردی له بار و
 ناله باری هه ره كه یان له سه ره ئەوه كه ی دیکه یان هه یه،
 چونكه ئایدیۆلۆژیا ته وا له رۆشنییرییه جیاوازه، له به ر
 ئەوه ی له و كاته دا كه ئایدیۆلۆژیا ده بیته سیستمی
 كۆمه لێك بیه و ده بیته سه متیکی فیکری (نسق
 فكري) تاییه ته كه زۆر جار دهسته و تا قمیکی لی
 كۆده بیته وه، هه ره له و كاته دا رۆشنییرییه ده بیته سیستمی
 فیکر و هه ست و نه ست و دید و بۆچوون و هۆ و رێگای
 ژیا نی نه ته وه، بۆیه ده بیته سه متیکی كۆمه لایه تی -
 شارستانی گشتی و هه مه لایه ن بۆ هه مو توێژه كانی
 كۆمه ل به هه مو جیاوازییه كانی خۆیا نه وه، له به ره وه یه
 ئەو پێوه ندییه پێویستی به چاره سه رێکی مه زووعیا نه
 هه یه بۆ یه كلییه كردنه وه ی مه سه له ی (به گژدا چوونه وه ی

رۆشنییرییه).

ئەو پێوه ندییه ی كه له نیوان ئایدیۆلۆژیا و رۆشنییراندا
 هه یه، پێوه ندییه كه به سه تراوه ته وه به ترس و وردبینی و
 زۆر له سه ره ی ده روونی تر، كه له ئەنجامی
 پێوه ندییه كانی به زۆر لایه نی (پیرۆز) و (میژوو یی)
 سه ره له ده دن، له سه ره یی تریشه وه پێوه ندییه به
 ناسنامه ی نه ته وایه تی و كه سیستی شارستانییه نه ته وه وه
 هه یه.

له پێویستییه مه زووعییه كانی تیگه یشتنمان له
 كیشه ی به گژدا چوونه وه ی رۆشنییرییه ته وه یه كه ناییه
 كۆله گه كانی ئەو به گژدا چوونه له سه ره كاردا نه وه یه کی
 عاتیفیانه و سۆزداری دا به زری، به تاییه تی به رانه به ره
 دید و بۆچوونه ته سه كانه وه له سه ره ئاستی نه ته وه و گهلانی
 جیهان كه بالی به سه ره دیه نی رۆشنییرییه رۆژئاوا دا
 كیشا، به تاییه تی له م دوو سه ده یه ی ئەم دوا ییه دا كه
 زۆریه ی ئەو بۆچوونا نه له سه ره سه نترالیزی می رۆشنییرییه
 گه ر سا بو نه وه، یان خول خواردن بوو له سه ره (خود) دا، كه
 ئەمەش ئامازه یه بو ئەو مانایه ی كه ده لی: (هه لۆیستی
 تاكه كان له كۆمه لگایه كدا نیشان ده دات كه هه موو دیارده
 و روودا وه كۆمه لایه تییه كان ده گه یه نه وه بو سه ره ئەو
 زانیاریانه ی ده یزانن، یان رۆشنییرییه خۆیا نه به چا كترییه
 هه موو رۆشنییرییه ك داده نیتن) وهك (بیار كلاسته ر)
 ده لیته. له كاتی كدا ئیمه ی كورد پێویسته ده سه تبه ردار ی
 ئەو بۆچوونه ته سه كانه بیه و به رانه به ریا ن كاردا نه وه ی
 عاتیفی وه ره گرین، چونكه ته نانه ته له ئیسلامی شدا
 پێغه مبه ر (د.خ) و توویه تی: (الحكمة ضالة المؤمن، أُنِيَ
 وجدها التقطها).

هه لۆیستی كرا نه وهش به سه ره ئەو یتردا هه ره ئەو
 هه لۆیسته یه كه واما ن لیته كات با یه خ به ناسینی ئەو یتر
 و هوشیار ییه كه یان بده یه، به لكو بو ناسینی (خود) و
 هوشیار بوون به رانه به ر ی وهك رێگایه ك نه ك ته نیا بو
 ده و له مه ند كردنی (خود) و پێگه یان دنی خۆی و
 راست كرده وه ی بوون و ده وری ئینسانی خۆی، له به ره
 ئەوه ی وهك هه ندیک له زانیانی (كۆمه لناسی) ده لیته:
 (هیچ جۆره مه عریفه یه کی دی نییه پێوه ندییه توندو تۆلی
 وه زیفی به واقیعی كۆمه لایه تییه وه هه یه وهك ناسینی
 ئەو یتر) له به ره گرنگی ئەو جۆره مه عریفه یه له ژیا نی
 كۆمه لایه تی - ئینسانیدا، بۆیه بووه به یه كێك له و
 چه مك و زا را وه میژوو یی - كۆمه لایه تییه گرنگانه ی وای
 لیهات بچییته ناو لیته توێژینه وه ئەنترۆپۆلۆژییه
 ها وچه ره كانه وه، چونكه با یه خدان به ناسینی (ئو یتر -

الآخر) له سهره تاي ئهم سه ده به وه دهستی پیتکرد.

به لئی پیتووسته و زۆریش پیتووسته له نیتوان (خود) و (ئه ویترا) دا ده مه ته قییه کی هیمنا نه و ژیرانه به ریا بیت، به لام تاي (خود)، (ئه ویترا؟) تاي ده کریت له سه راستی میژوو بیانه دا ئهم ده مه ته قییه به رده وام بیت و به ریکی پروات به ریتوه؟ یان ههر له بنه رته وه به رسین: بۆچی (خود) هه بووه؟ بۆچی (ئه ویترا) هه یه؟

لیکۆلینه وه ئه نتر پۆلۆژییه کان خزمه تیکی گه وره یان به بیر و هزری مرۆقایه تی گه یاند، له و رووه که به شیوه یه کی گشتی پیتوهندی به لیتوژینه وه ی پوآله ته رۆشنییه که نه وه هیه، چونکه هه ولی دا چه مکی رۆشنییه بخاته سه ر پتگای کۆمه لایه تی - ئینسانی ئهم لیتوژینه وانه ئه و ده وره یان خستوو ته روو که (رۆشنییه) ده بگری له ده ستنیشان کردنی خاسیه ته جیا که ره وه کانی کۆمه لگا کاند، هه روها له باره ی گرنگی هۆکاری رۆشنییه له وه ی سیمایه کی نه ته وه یی جیاواز و جیا که ره وه ده به خشیته چالاکییه شارستانییه کان، که به هۆی ئه مه وه ئه و کۆمه له خه لکه له کۆمه لیکی دیکه جیا ده کاته وه. لیکۆلینه وه ئه نتر پۆلۆژییه کان (رۆشنییه) یان خسته سه ر ئه و تیتگه یشتن و چه مکه که کۆمه له شیوازیکی جیگیر و نیمچه جیگیر و گشتییه، کۆمه له که سانیکی دیاریکراو له شیوه ی داوونه ریت و بنه مای ئه و تو دایامه زانده وه که پیتیه وه بناسرینه وه، کاتیکی زمانیکی هاوبه ش و میژوو یه کی پتکه وه یی هاوبه ش گوزارشتی لیبکات، به مه ش (رۆشنییه) ده بیته نوینه ر و جۆر و شیوه ی ژیا نی ناو ئه و کۆمه لگا مرۆبیه، یان کۆمه لگایه کی دی.

له بهر رووناکي ئه و پیتوهندییه توندوتۆله ی نیتوان رۆشنییه ی و کۆمه له مرۆبیه کان، رۆشنییه ی سیفه تی په ره سه ندنیکي هه میسه گۆراوی به خۆه گرتوه، تا وای لیتهاتوه ببیته وشه یه کی ئه وه نده گۆراو که زۆر زه حمه ته بتوانین ده ستنیشان سنوو و پوآله ت و ورده کارییه کانی بکه ین له ناو چوارچیه ی کۆمه لگا مرۆبیه کاند که له به کتر جیا بوونه ته وه و به زاراوه ی (رۆشنییه کان) ناوده برین که رۆشنییه ده ستنیشان کراو و تاییه تمه ندن، چ له رووی زمانه وه بیت، یان له رووی سستمی ئیش کردن و داوونه ریته کانه وه بیت.

ئهم جیاوازییه له رۆشنییه ی نه ته وه کاند ئه گه ر بووبیته هۆی خولقاندنی هوشیاریه ک به پیتووستی بوونی (فره یی رۆشنییه ی)، یان نه بوونی وه ک هه ندیک که س بۆی ده چن، یان ئه و دوو چه مکه پیتوهندییه یان به

یه که وه هه بیت یان نه بیت، ئه وه فره یی رۆشنییه ی واقیعیکی مرۆقایه تی و کۆمه لایه تییه و بوونی خۆی سه لماندووه، که ئهم واقیعه پیتوهندییه کی به هیزی هیه به مه سه له ی جیا بوونه وه ی رۆشنییه ی گه لیک له رۆشنییه ی گه لیکی دیکه وه، له ناو سه رجهمی کۆمه لگا مرۆبیه کاند. ههر ئهم فره یی رۆشنییه یه بووه مایه ی شاره زا بوون و ناسینی راسته وخۆی (ئه ویترا)، شاره زا ییه کی شارستانییه ئه و تو که له (هه لوتستیکی کۆمه لایه تی دیاریکراو دا) به رجسته ده بیت:

یه که م: به رانه ر به خودی نه ته وه یی بوونی رۆشنییه ی.

دووم: له به رانه ر رۆشنییه یه کانی تریش له دنیا دا، ههر لیره وه هه ندیک که س که و تنه ده ستنیشان کردنی مانای (فره یی رۆشنییه ی) له دان پیدانان به:

(۱) ژیا نی مرۆقایه تی له چه ند کۆمه لیک پتکه اتوه، که له ناو کۆمه لئ شیاو و داوونه ریتی جیاوازا ده ژین.

(۲) ئه و شیوازانه بریتین له شتی گشتی و دوور له یه کتر، یان توندوتۆل و به یه که وه گری دراو، به لام به تیکرایی ته واو له یه کتر جیا ده بنه وه.

(۳) تاکه رۆشنییه یه ک به س نییه بۆ له نامیزگرتنی هه موو تواناکانی ژیا نی کۆمه لیک، یان تواناکانی بوونی ئینسانیمان، بۆیه ههر رۆشنییه یه ک تیکراو سه ره له به ری هه مه ره نگیی رۆشنییه ی ده گرتیه وه، هه رچه نده له وانه یه رۆشنییه یه کی کراوه بیت، به واتای دان پیدانان بیت به خاسییه تی تاییه تی رۆشنییه یه کان و جۆراو جۆر بوونیان، پیتووستیش به وه ناکات له و کاته دا ئینکاری به یه کاجوون و گۆرینه وه ی کار له یه کتری کردن بکه ین، یان ئینکاری هیزه ده ره کییه کان و ناوه کییه کان بکه ین که به شداری له خولقاندن و ره پیتش کردن و دره وشانه وه، یان له مردن و له ناو چوونیاندا ده کهن.

هه رچه نده سه روشتی پیتوهندییه رۆشنییه ی و شارستانییه کانی نیتوان کۆمه له مرۆبیه کان له ژیر چه مکی فره یی له رۆشنییه یه ده بیته هۆی به ره مه هینانی رۆشنییه یه کی زیندووی تاییه ت و جیاواز بۆ هه موو کۆمه ل و گروویکی مرۆقایه تی، نه ک ههر به ته نیا له ژیر سیبه ر و له چوارچیه و قاوغی فره یی رۆشنییه یه، به لکو له ناو قاوغی پیتوهندییه ئینسانییه کان به گشتی، بۆیه پیتووسته هه موو کۆمه لیکی مرۆقایه تی (رۆشنییه یه کی نه ته وایه تی) جیاواز و تاییه تمه ندی خۆی هه بیت.